

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE
PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
a unor prevederi din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare
(sesizarea nr. 152g/2019)

CHIȘINĂU

8 octombrie 2019

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLUL 61 ALIN. (1) DIN CODUL DE EXECUTARE

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Vladimir ȚURCAN, *președinte*,
dlui Eduard ABABEI,
dnei Domnica MANOLE,
dlui Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Marcel Lupu, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă pe 20 august 2019
și înregistrată pe aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a cuvântului „poate” din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare, ridicată de către dl Denis Ipatii, avocat în dosarul nr. 25c¹¹-116/2018, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională pe 20 august 2019 de către dna judecător Natalia Patrașcu.

3. Prin decizia Curții Constituționale din 19 septembrie 2019, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost declarată admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei.

4. În procesul examinării excepției de neconstituționalitate, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Uniunii Naționale a Executorilor Judecătorești din Republica Moldova, Uniunii Avocaților din Republica Moldova și Departamentului de Drept Procedural al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova.

5. La ședința publică a Curții, excepția de neconstituționalitate a fost susținută de dl avocat Denis Ipatii, autorul excepției. Parlamentul a fost reprezentat de către dl Valeriu Kuciuk, șef al Serviciului reprezentare la Curtea Constituțională și la organele de drept din cadrul Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de către dl Laurențiu Hadîrcă, secretar de stat în cadrul Ministerului Justiției.

CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI PRINCIPAL

6. Pe 25 mai 2018, dl Veaceslav Iurcu a contestat în instanța de judecată încheierea executorului judecătoresc cu privire la intentarea procedurii de

executare. În acțiunea sa, (*i. a.*) acesta a susținut că intentarea procedurii de executare este ilegală, pentru că creditorul a omis termenul de prezentare a titlului executoriu spre executare.

7. În cadrul ședinței de judecată, dl Denis Ipatii, reprezentantul dlui Veaceslav Iurcu, a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a cuvântului „poate” din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare.

8. Prin încheierea din 21 mai 2019, Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

9. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

(3) Avera dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

(4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

(5) Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.”

10. Prevederile relevante ale Codului de executare, adoptat prin Legea nr.443 din 24 decembrie 2004, sunt următoarele:

Articolul 10

Executarea silită

„(1) Executarea silită reprezintă un ansamblu de măsuri, prevăzute de prezentul cod, prin care creditorul realizează, prin intermediul executorului judecătoresc, cu concursul organelor de stat abilitate, drepturile sale, recunoscute printr-un document executoriu, dacă debitorul nu-și îndeplinește benevol obligațiile.

[...]”

Articolul 14

Cuprinsul documentului executoriu

„(1) Documentul executoriu eliberat de instanța de judecată cuprinde:

- a) denumirea instanței de judecată care a eliberat documentul executoriu;
- b) cauza în a cărei bază a fost eliberat documentul executoriu;
- c) data pronunțării hotărârii, dispozitivul (textual);
- d) data rămânerei definitive a hotărârii sau mențiunea privind executarea imediată;
- e) numele, prenumele și data nașterii sau denumirea debitorului și a creditorului, codul fiscal, domiciliul ori sediul lor, datele bancare de identificare;
- f) data eliberării titlului executoriu;
- g) mențiuni privind măsurile de asigurare a acțiunii;
- h) mențiunea privind autorizarea pătrunderii forțate a executorului judecătoresc în încăperile aflate în posesia sau în proprietatea debitorului, inclusiv în cele în care se află bunurile debitorului;
- i) alte mențiuni, după caz.

(2) Titlul executoriu, eliberat în temeiul unei hotărâri judecătorești, se semnează de către judecător și greșier și se certifică cu ștampila instanței de judecată.

(3) Alte documente executorii decât cele eliberate de instanța de judecată, cu excepția celor prevăzute la art.11 lit.k), se semnează de persoana cu funcție de răspundere și se certifică cu ștampila organului respectiv. Ele vor cuprinde toate datele prevăzute la alin.(1), cu excepția prevederilor lit.g) și h).

(4) În cazul în care hotărârea instanței de judecată străine sau a arbitrajului internațional a fost recunoscută și încuviințată spre executare pe teritoriul Republicii Moldova, în titlul executoriu se indică atât denumirea instanței de judecată străine sau a arbitrajului internațional, precum și denumirea instanței de judecată din Republica Moldova care a recunoscut și a încuviințat executarea acestei hotărâri.”

Articolul 16

Termenele de prezentare a documentelor executorii spre executare

„(1) Titlul executoriu poate fi prezentat spre executare în decursul a 3 ani de la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești în al cărei temei a fost emis, dacă legea nu prevede altfel.

(2) Documentul executoriu privind urmărirea plăților periodice își menține valabilitatea în cursul întregii perioade în care urmează să se efectueze plățile. Termenul stabilit la alin.(1) se aplică fiecărei plăți periodice în parte, iar curgerea lui începe de la scadența fiecărei plăți.

(3) Hotărârile judecătorești în contencios administrativ se prezintă spre executare în decursul a 30 de zile de la data expirării termenului de executare benevolă stabilit de lege sau de instanța de judecată.

(4) Hotărârile cu privire la contravenții se prezintă spre executare în termenele stabilite de Codul contravențional, dacă legea nu prevede altfel.

(5) Termenele de prezentare a documentelor executorii se calculează în conformitate cu art.111 din Codul de procedură civilă.”

Articolul 18

Repunerea în termen

„(1) Creditorul care a omis termenul de prezentare a documentului executoriu spre executare poate fi repus în termen de către instanța de judecată.

(2) Cererea de repunere în termen se depune la instanța de judecată de la locul de executare, cu anexarea probelor care dovedesc imposibilitatea prezentării în termen a documentului executoriu spre executare.

(3) Cererea se examinează în ședință de judecată, cu înștiințarea prealabilă a părților despre locul, data și ora examinării. Neprezentarea lor însă nu împiedică examinarea cererii.

(4) Încheierea privind cererea de repunere în termen poate fi atacată cu recurs.”

Articolul 49

Formularea împuternicirilor reprezentantului

„(1) Împuternicirile reprezentantului trebuie să fie formulate în procură sau în contract, întocmite în condițiile legii.

(2) Conducătorii de organizații își confirmă împuternicirile prin documente ce atestă funcția sau calitatea lor de serviciu ori, după caz, prin actele de constituire. În caz de dizolvare sau de lichidare a persoanei juridice, interesele ei pot fi reprezentate de administratorul din oficiu sau de lichidator, desemnat în condițiile legii.”

Articolul 50

Împuternicirile reprezentantului

„(1) Împuternicirea de reprezentare dă dreptul de a efectua toate actele legate de procedura de executare, cu excepția celor de prezentare sau de retragere a documentului executoriu, de transmitere a împuternicirilor către o altă persoană (substituire), de încheiere a tranzacției, de contestare a actelor executorului judecătoresc, de schimbare a modului de executare, de amânare sau de eșalonare a executării, de primire a mijloacelor bănești sau a bunurilor, despre care se va menționa expres în procura eliberată de reprezentat, sub sancțiunea nulității.

(2) Creditorul persoană juridică nu poate împuternici un reprezentant să primească în numele său mijloacele bănești ce-i revin în urma executării silite.”

Articolul 61

Refuzul de a intenta procedura de executare

„(1) Executorul judecătoresc **poate** refuza intentarea procedurii de executare dacă:

- a) documentul nu este de competența sa;
- b) termenul de prezentare a documentului spre executare a expirat;
- c) documentul nu este întocmit în conformitate cu prevederile art.14 din prezentul cod;
- d) documentul este înaintat de persoana care nu are împuternicirile respective, stabilite în modul prevăzut de legislație;
- e) termenul de executare benevolă acordat prin lege sau indicat în documentul executoriu nu a expirat;
- f) documentul a fost executat.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLUL 61 ALIN. (1) DIN CODUL DE EXECUTARE

(2) Refuzul executorului judecătoresc de a intenta procedura de executare nu este o piedică pentru prezentarea repetată a documentului executoriu spre executare după înlăturarea neajunsurilor.

(3) Încheierea privind refuzul de a primi documentul executoriu spre executare poate fi contestată de creditor în instanța de judecată în a cărei circumscripție teritorială biroul executorului judecătoresc își are sediul.”

11. Prevederile relevante ale Codului de procedură civilă, adoptat prin Legea nr. 225 din 30 mai 2003, sunt următoarele:

Articolul 113

Efectele neîndeplinirii în termen a actului de procedură

„Dreptul de a efectua actul de procedură încetează odată cu expirarea termenului prevăzut de lege ori stabilit de instanța de judecată. Nerespectarea termenului atrage după sine decăderea din dreptul de a efectua actul de procedură, dacă legea nu prevede altfel.”

12. Prevederile relevante ale Codului civil, adoptat prin Legea nr. 1107 din 6 iunie 2002, sunt următoarele:

Articolul 406

Executarea obligațiilor după expirarea termenului de prescripție extinctivă

„(1) După expirarea termenului de prescripție extinctivă, debitorul poate refuza executarea obligației.

[...]”

Articolul 778

Obligația naturală

„(1) Este naturală obligația în a cărei privință nu se poate cere executare silită.

(2) Există obligație naturală în cazul în care:

a) legea sau actul juridic exclude posibilitatea executării silite;

b) o persoană are față de o altă persoană o obligație morală de așa natură încât executarea ei, deși nu poate fi cerută silit, trebuie, în opinia comună, să fie considerată ca executare a unei prestații datorate unei alte persoane.

(3) Obligațiile naturale sunt reglementate de normele cu privire la obligații dacă din litera sau spiritul legii nu rezultă că anumite reguli nu sunt aplicabile obligațiilor pentru care nu se poate cere executare silită.

(4) Obligația naturală se transformă în obligație civilă perfectă în baza înțelegerii dintre debitor și creditor.”

ÎN DREPT

ADMISIBILITATEA

13. Prin decizia din 19 septembrie 2019, Curtea a confirmat respectarea, în prezenta cauză, a condițiilor de admisibilitate a unei excepții de neconstituționalitate, stabilite în jurisprudența sa constantă.

14. Curtea a reținut că obiect al excepției de neconstituționalitate este cuvântul „poate” din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare. Verificarea constituționalității acestui tip de act normativ ține de competența sa *ratione materiae*, potrivit articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție.

15. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză care are ca obiect examinarea unei contestații formulate împotriva unei încheieri a executorului judecătoresc cu privire la intentarea procedurii de executare. Având în vedere că termenul „poate” din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare se referă la o pretinsă putere discreționară a executorului judecătoresc de a refuza sau nu intentarea procedurii de executare, Curtea admite că instanța va aplica aceste dispoziții din Codul de executare, mai exact atunci când va determina dacă executorul a intentat în mod corect procedura de executare.

16. De asemenea, excepția a fost ridicată de reprezentantul uneia dintre părțile la proces.

17. Curtea a constatat că obiectul sesizării nu a mai fost supus controlului de constituționalitate.

18. Pentru a declara admisibilă sesizarea, Curtea a trebuit să stabilească și incidența drepturilor garantate de Constituție, invocate de către autorul acesteia.

19. Curtea a apreciat că problema ridicată în prezenta cauză, astfel cum a fost redată de către autorul excepției, constă în verificarea conformității cuvântului „poate” din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare cu principiul certitudinii juridice.

20. Potrivit jurisprudenței Curții Europene, în virtutea principiului certitudinii juridice, statul trebuie să respecte și să aplice într-o manieră previzibilă și coerentă legile pe care le-a adoptat, iar dispozițiile legale trebuie să fie accesibile publicului destinat și redactate cu suficientă claritate (*Broniowski v. Polonia*, 22 iunie 2004, § 184).

21. Din circumstanțele litigiului principal, Curtea a constatat că, în principal, se invocă ilegalitatea intentării procedurii de executare, pentru că creditorul ar fi omis termenul de prezentare a titlului executoriu spre executare.

22. În jurisprudența sa, Curtea a admis că efectul neprezentării în termen a documentului executoriu spre executare atrage perimarea dreptului de a cere executarea silită (DCC nr. 92 din 21 septembrie 2017, § 25).

23. Deși în prezenta cauză autorul excepției a pretins neconstituționalitatea cuvântului „poate” raportat la toate motivele de refuz prevăzute la articolul 61 alin. (1) din Codul de executare, aplicabil în cauza civilă, pendinte în instanța de judecată din Chișinău cu sediul Buiucani, este pentru lit. (b) din alineatul (1) al articolului 61 din Cod (expirarea termenului de prezentare a titlului executoriu). Deoarece cuvântul „poate”, în baza principiilor și raționamentelor comune, are aceeași semnificație juridică pentru toate temeiurile indicate în articolul 61 alin. (1) din Cod, care, eventual, pot prezenta probleme similare cu cele ridicate în prezenta cauză, Curtea consideră că orice soluție limitată doar la motivul prevăzut la lit. (b) din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare va constitui o abordare

fragmentară a textului legal contestat. Așadar, Curtea va verifica constituționalitatea termenului contestat, raportat la toate motivele de refuz prevăzute de articolul 61 alin. (1) din Codul de executare.

24. Prin urmare, Curții îi rămâne să examineze constituționalitatea termenului „poate”, care descrie prerogativa executorului de a refuza sau nu intentarea procedurii de executare silită, în funcție de principiul certitudinii juridice, manifestat sub forma exigențelor previzibilității legii (articolul 23 alin. (2) din Constituție), și de dreptul de proprietate al debitorului din procedura de executare silită (articolul 46 din Constituție).

B. FONDUL CAUZEI

PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 23 ALIN. (2), COROBORAT CU ARTICOLUL 46 DIN CONSTITUȚIE

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

25. Autorul susține că dispozițiile contestate ar oferi o putere discreționară prea mare executorilor judecătorești cu privire la intentarea sau la refuzul intentării procedurii de executare silită. În special, acesta menționează că un executor judecătoresc ar putea intenta procedura de executare chiar și după expirarea termenului legal de prezentare a titlului executoriu spre executare.

B. Argumentele autorităților

26. În opinia sa scrisă, Guvernul a menționat că excepția de neconstituționalitate este nefondată. Cu privire la dreptul de acces liber la justiție și dreptul la apărare, Guvernul a susținut că acestea nu sunt aplicabile în prezenta cauză. Cu privire la pretinsa lipsă de previzibilitate, Guvernul a susținut că cuvântul „poate” trebuie interpretat în coroborare cu alte norme din Codul de executare. Acest termen nu poate fi definit printr-un text explicativ în Codul de executare.

27. Parlamentul a susținut în opinia sa scrisă că excepția de neconstituționalitate este nefondată, pentru că autorul excepției nu a demonstrat, în motivarea sa, neconstituționalitatea prevederilor contestate. Mai mult, în opinia Parlamentului, posibilitatea de a contesta actele executorului judecătoresc în instanța de judecată reprezintă o garanție adecvată împotriva arbitrarului.

28. Uniunea Națională a executorilor judecătorești a invocat că prerogativa discreționară recunoscută executorilor judecătorești de a intenta procedura de executare silită după expirarea termenului de prescripție este contraponderată de obligația executorilor de a motiva actul prin care intentează procedura de executare. De asemenea, Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești a menționat că, potrivit bunelor practici internaționale, procesul de executare ar trebui să fie suficient de flexibil, astfel încât să-i ofere agentului de executare un spațiu de manevră. Mai mult, Uniunea a invocat că toate actele executorului pot fi contestate în instanța de judecată de persoanele care consideră că sunt lezate în drepturi prin actele de executare.

C. Aprecierea Curții

1. Principii generale

1.1. Cu privire la exigențele calității legii

29. Exigențele preeminenței dreptului presupun, *inter alia*, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, § 41). În acest sens, articolul 23 alin. (2) din Constituție implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile, previzibile și care oferă garanții împotriva abuzurilor.

30. Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată dispune de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (*Khlyustov v. Rusia*, 11 iulie 2013, § 68). Accesibilitatea legii are în vedere aducerea la cunoștința publică a actelor normative și intrarea în vigoare a acestora, care se realizează în baza articolului 76 din Constituție, legea publicându-se în Monitorul Oficial.

31. La rândul ei, condiția previzibilității este îndeplinită atunci când îi permite persoanei – în caz de necesitate, cu o asistență juridică adecvată – să prevadă, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care le poate avea o anumită conduită (*Gestur Jónsson și Ragnar Halldór Hall v. Islanda*, 30 octombrie 2018, § 88; *Berardi și Mularoni v. San Marino*, 10 ianuarie 2019, § 40).

32. De asemenea, legea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modurile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit (*Sissanis v. România*, 25 ianuarie 2007, § 66). **O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității** (HCC nr. 28 din 23 noiembrie 2015, § 61). La elaborarea unui act normativ, legislatorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor calității, *i.e.* accesibilitatea și previzibilitatea (HCC nr.6 din 19 martie 2019, § 39).

1.2. Cu privire la dreptul de a cere executarea hotărârilor judecătorești

33. În jurisprudența sa, Curtea a menționat că accesul la justiție semnifică nu doar posibilitatea juridică efectivă de a te adresa unui organ de plină jurisdicție pentru soluționarea unei contestații și obținerea unei satisfacții, ci și dreptul de a cere executarea hotărârii obținute, iar respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești este obligatorie. Caracterul obligatoriu al hotărârilor judecătorești se exprimă prin obligativitatea executării acestora. Dreptul la executarea unei hotărâri judecătorești constituie o parte integrantă a dreptului la un proces echitabil (a se vedea Hotărârea nr. 1 din 15 ianuarie 2013, §§ 50; 51; 60).

34. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut, cu titlu de principiu, că dreptul la un proces echitabil ar fi iluzoriu dacă ordinea juridică a unui stat ar permite ca o hotărâre judecătorească definitivă și obligatorie să rămână inoperantă, în detrimentul unei părți a procesului (*Immobiliare Saffi v. Italia*, 28 iulie 1999, § 63; *Șandor v. România*, 24 martie 2005, § 23). Totuși, Curtea Europeană a menționat că **dreptul la executarea hotărârilor judecătorești definitive nu poate obliga un stat să pună în executare fiecare hotărâre cu caracter civil, indiferent de felul acesteia și de circumstanțele cauzei**. În schimb, autoritățile trebuie să dispună de un arsenal juridic adecvat și suficient pentru a asigura respectarea obligațiilor pozitive care le revin (*Topciiov v. România* (dec.), 15 iunie 2006).

35. De asemenea, în cauze în care se cer acțiuni de la un debitor persoană privată, statul, în calitate de posesor al forței publice, trebuie să acționeze în mod diligent pentru a asista creditorul în executarea hotărârii judecătorești (*Cebotari și alții v. Moldova*, 27 aprilie 2009, § 40).

36. Pe de altă parte, potrivit jurisprudenței Curții Europene, nu numai statul, dar și creditorul trebuie să acționeze cu o anumită diligență pentru a asigura executarea în cauzele civile. Acestuia îi revine sarcina de a se folosi de mijloacele puse la dispoziția sa de legislația națională și de a apela, la nevoie, la autoritatea publică pentru a-l asista la executare (*Ciprova v. Republica Cehă* (dec.), 22 martie 2005). Acest fapt presupune **respectarea procedurii și a termenelor prevăzute de dreptul intern** (*Stanca Popescu v. România*, 7 iulie 2009, § 78).

37. Examinând prevederile Codului de executare, în Decizia nr. 76 din 9 iulie 2018, Curtea Constituțională a constatat că legislatorul a pus la dispoziția creditorului mecanisme și garanții suficiente pentru asigurarea executării hotărârilor judecătorești definitive. Totuși, **având în vedere principiul disponibilității în procesul civil și interesul creditorului privind executarea hotărârii judecătorești, acesta din urmă trebuie să acționeze cu diligență pentru exercitarea dreptului de a cere executarea silită**. În acest sens, Curtea a reținut că **obligația persoanelor de a-și exercita drepturile procedurale civile în termenele stabilite de lege dau conținut ordinii de drept, astfel asigurându-se certitudinea și securitatea raporturilor juridice** (§ 19).

2. Aplicarea principiilor în prezenta cauză

38. Curtea observă că, potrivit articolului 10 din Codul de executare, executarea silită reprezintă un ansamblu de măsuri, prin care creditorul își realizează, prin intermediul executorului judecătoresc, cu concursul organelor de stat abilitate, drepturile recunoscute printr-un document executoriu, dacă debitorul nu-și îndeplinește benevol obligațiile. Procedura executării silite începe cu sesizarea executorului judecătoresc în condițiile legii și se efectuează prin orice formă, simultan sau succesiv, până la realizarea dreptului recunoscut prin documentul executoriu, până la achitarea dobânzilor, a penalităților sau a altor sume, acordate potrivit legii, precum și a cheltuielilor de executare (HCC nr.1 din 15 ianuarie 2013, § 68).

39. În contextul celor menționate, Curtea notează că executarea silită a unei hotărâri judecătorești intervine doar atunci când debitorul refuză să execute, în mod benevol, hotărârea. Altfel spus, neexecutarea voluntară a unui titlu executoriu deschide calea executării silite. De asemenea, Curtea reține că executarea silită este guvernată de principiul disponibilității, în baza căruia această procedură este intentată doar la cererea creditorului, prin prezentarea documentului executoriu, cu excepția cazurilor prevăzute la articolele 15 din Codul de executare și 256 din Codul de procedură civilă, cazuri în care instanța de judecată prezintă din oficiu titlul executoriu spre executare imediat după pronunțarea hotărârii judecătorești (HCC nr.1 din 15 ianuarie 2013, §§ 69; 70).

40. Potrivit articolului 61 alin. (1) din Codul de executare, executorul judecătoresc **poate** refuza intentarea procedurii de executare dacă: (a) documentul nu este de competența sa; (b) termenul de prezentare a documentului spre executare a expirat; (c) documentul nu este întocmit în conformitate cu prevederile art.14 din prezentul cod; (d) documentul este înaintat de persoana care nu are împuternicirile respective, stabilite în modul prevăzut de legislație; (e) termenul de executare benevolă acordat prin lege sau indicat în documentul executoriu nu a expirat; (f) documentul a fost executat.

41. Întrucât executarea hotărârilor judecătorești este parte integrantă a procesului judiciar, Curtea reține că stabilirea regulilor de desfășurare a procesului de executare constituie o prerogativă exclusivă a legiuitorului, care poate institui, în considerarea unor situații deosebite, reguli speciale de procedură judecătorești (HCC nr.1 din 15 ianuarie 2013, § 71).

42. Pentru a soluționa prezenta sesizare, Curtea trebuie să constate dacă termenul „poate” din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare desemnează o competență a executorului judecătoresc, adică o putere juridică pe care executorul judecătoresc este obligat să o exercite, sau un drept discreționar.

a) Cu privire la motivul de refuz din cauza lipsei de competență a executorului judecătoresc în privința executării documentului

43. Legislația națională reglementează activitatea executorului judecătoresc prin prisma principiului competenței materiale raportate la teritoriu. Potrivit regulii generale stabilite în articolul 30 alin. (1) din Codul de executare, executorul judecătoresc poate întreprinde acțiuni de executare silită **doar în circumscripția camerei teritoriale a executorilor judecătorești în care biroul său își are sediul**, cu unele excepții. Codul prevede în articolul 30 alineatul (2) derogări de la regula generală, conform cărora: a) în cazul executării măsurilor de asigurare a acțiunii sau al executării prin urmărirea mijloacelor de transport, a mijloacelor bănești de pe conturile debitorului, a valorilor mobiliare sau a participațiunii debitorului la capitalul social, competența teritorială a executorului judecătoresc se extinde pe întreg teritoriul țării; b) în cazul executării documentelor executorii prin urmărirea salariului sau a unui alt venit al debitorului, competent în executare este executorul judecătoresc în a cărei circumscripție teritorială, stabilită de

camera teritorială a executorilor judecătorești, se află sediul instituției (organizației) de la care debitorul primește venituri. La fel, conform prevederilor articolului 26 alin. (4) din Legea nr. 113 din 17.06.2010 privind executorii judecătorești, în unele cazuri în care, în circumscripția unei judecătorești, numărul executorilor judecătorești este insuficient, camera teritorială a executorilor judecătorești va extinde temporar competența teritorială a unui sau a mai multor executori judecătorești din circumscripția aceleiași camere în privința categoriilor de documente pentru a căror punere în executare există reglementări legale imperative referitor la teritorialitate.

44. La fel, Curtea observă că, potrivit articolului 60 alin. (4) din Cod, o eventuală încheiere privind intentarea procedurii de executare emisă de executor contrar competenței sale este în general exceptată de la controlul judecătoresc.

45. Totodată, articolul 32 alin. (1) lit. b) din Cod prevede, în mod categoric, că **documentul executoriu va fi strămutat de către executorul judecătoresc din oficiu sau la cererea creditorului** la un alt executor judecătoresc, dacă documentul executoriu a fost primit cu încălcarea competenței teritoriale.

46. Astfel, de vreme ce executorul este obligat să strămute documentul executoriu primit cu încălcarea competenței teritoriale, Curtea constată că nici la primirea documentului executorul nu are o discreție de a intenta sau nu procedura executării silită, acesta fiind obligat să refuze intentarea procedurii executării silită în cazul în care constată că executarea documentului prezentat nu este de competența sa.

47. În caz contrar, intentarea procedurii de executare silită cu încălcarea deliberată a competenței reprezintă o depășire a atribuțiilor, executorul judecătoresc acționând *ultra vires*.

b) Cu privire la motivul de refuz din cauza expirării termenului de prezentare a documentului spre executare

48. Curtea constată că, prin caracterul rigid al formulării sale, motivul prevăzut la articolul 61 alin. (1) lit. (b) din Codul de executare nu lasă loc de interpretare sau de aplicare discreționară din partea executorului judecătoresc, acesta fiind obligat să refuze intentarea procedurii de executare.

49. Legislația națională reglementează, în mod detaliat, termenele pentru prezentarea documentelor executorii. În acest sens, articolul 16 din Codul de executare stabilește următoarele termene: (1) termenul general de trei ani de la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești în al cărei temei a fost emis. În cazul plăților periodice, acest termen se aplică fiecărei plăți periodice în parte, iar curgerea lui începe de la scadența fiecărei plăți; (2) în cazurile de contencios administrativ, termenul de 30 de zile de la data expirării termenului de executare benevolă stabilit de lege sau de instanța de judecată; (3) termenele stabilite în Codul contravențional, în cazul executării hotărârilor cu privire la contravenții.

50. Curtea a reținut în Decizia nr. 92 din 21 septembrie 2017 că termenele de prescripție au mai multe scopuri importante, (*i. a.*) să garanteze securitatea

raporturilor juridice prin stabilirea unui termen pentru acțiuni (§ 24), iar folosirea termenelor limitative (de prescripție sau de decădere dintr-un drept dacă nu este exercitat) urmărește un scop legitim în interesul general (§ 25).

51. Astfel, neprezentarea în termen a documentului executoriu spre executare are ca efect perimarea dreptului de a cere executarea silită. Această consecință rezultă și din analiza articolului 113 din Codul de procedură civilă (efectele neîndeplinirii în termen a actului de procedură), potrivit căruia **nerespectarea termenului atrage după sine decăderea din dreptul de a efectua actul de procedură**, dacă legea nu prevede altfel.

52. De asemenea, Curtea constată că, potrivit articolului 406 alin. (1) din Codul civil, după expirarea termenului de prescripție extinctivă, debitorul poate refuza executarea obligației. Altfel spus, obligația perfectă se transformă într-o obligație naturală, pentru care, conform articolului 778 alin.(1) din Codul civil, nu se poate cere executarea silită. În acest sens, Curtea reține, în mod rezonabil, că executarea silită a unei obligații naturale echivalează cu o încălcare a dreptului de proprietate al debitorului. Un argument în plus în susținerea acestei concluzii este și faptul că, potrivit articolului 60 alineatul (4) din Codul de executare, debitorul poate contesta în judecată încheierea privind intentarea procedurii de executare emisă după expirarea termenului legal, însă, în acest caz, contestația lui neavând efect suspensiv, nu exclude dispunerea și aplicarea măsurilor de executare asupra bunurilor lui până la soluționarea definitivă a contestației în judecată.

53. Totodată, legislația națională pune la dispoziția creditorului suficiente mecanisme și garanții necesare pentru a-și exercita drepturile procedurale în vederea executării hotărârilor judecătorești definitive.

54. Astfel, potrivit articolului 17 din Codul de executare, termenul de prescripție pentru prezentarea documentului executoriu spre executare se întrerupe prin executarea parțială înainte de începerea executării silite sau prin îndeplinirea de către debitor (reprezentantul sau fidejusalul acestuia) a unui act de recunoaștere, în orice alt mod, a obligației. După întrerupere, curgerea prescripției începe din nou, iar la calcularea noului termen de prescripție, perioada trecută până la întrerupere nu se ia în considerare. Totodată, în caz de restituire a documentului executoriu care nu a fost executat sau a fost executat parțial, noul termen pentru prezentarea documentului executoriu spre executare se calculează din ziua în care documentul a fost restituit creditorului.

55. De asemenea, Curtea constată că, potrivit articolului 18 alin. (1) din Codul de executare, creditorul care a omis termenul de prezentare a documentului executoriu spre executare poate fi repus în termen **de către instanța de judecată**.

56. Așadar, având în vedere cele menționate, inclusiv faptul că repunerea în termenul de prescripție pentru prezentarea documentului executoriu spre executare ține de competența exclusivă a instanței de judecată, Curtea nu întrevide vreun motiv rezonabil pentru care termenul „poate” trebuie interpretat ca un drept discreționar al executorului judecătoresc de a refuza intentarea procedurii de executare, atunci când este incident motivul „termenul de prezentare a documentului spre executare a expirat”.

57. Dimpotrivă, o interpretare potrivit căreia termenul „poate” desemnează un drept discreționar al executorului este contrară principiului certitudinii juridice, pentru că nu-i oferă debitorului nicio garanție, din perspectiva respectării dreptului său de proprietate. Curtea își poate imagina o situație în care un executor judecătoresc ar admite spre executare un titlu executoriu care a fost emis cu foarte mult timp înainte de a fi depus spre executare. În acest caz, nu ar fi asigurate garanțiile procedurale necesare pentru debitor. Nu este aceeași concluzia pentru cazul creditorului. Creditorul a avut suficient timp la dispoziție pentru a pune în mișcare procedura executării silită. Mai mult, în cazul în care există motive întemeiate, creditorul îi poate cere instanței judecătorești repunerea în termenul de prezentare a documentului spre executare, însă repunerea este dispusă de către instanță, nu de către executorul judecătoresc.

c) Cu privire la motivul de refuz al documentului executoriu neîntocmit în conformitate cu prevederile articolului 14 din Codul de executare

58. Potrivit articolului 10 alin. (3) din Codul de executare, executarea silită se efectuează în baza unui titlu executoriu sau a unui alt document care, potrivit codului, este calificat ca document executoriu. De asemenea, Codul de executare la articolul 11 enumeră în mod exhaustiv documentele care au calitatea de documente executorii. În continuare, la articolul 14 din Codul de executare, legislatorul a reglementat cerințele față de cuprinsul documentului executoriu. Așadar, în eventualitatea în care documentul executoriu nu întrunește condițiile de formă și de conținut prevăzute în articolul 14 din Codul de executare, acesta nu poate servi ca motiv de intentare a procedurii de executare.

59. Curtea menționează că, în virtutea principiului disponibilității în procesul civil și a interesului creditorului în executarea hotărârii judecătorești, creditorul trebuie să acționeze cu diligență pentru exercitarea dreptului de a cere executarea silită, inclusiv să solicite corectarea erorilor din documentul executoriu, până la depunerea acestuia la executor, în vederea executării silită.

60. Mai mult, Curtea observă la articolul 61 alin. (2) o clauză de salvagardare, potrivit căreia refuzul executorului judecătoresc de a intenta procedura de executare nu constituie un obstacol pentru prezentarea repetată a documentului executoriu spre executare, după înlăturarea neajunsurilor. De altfel, chiar și în eventualitatea în care executorul ar intenta procedura de executare silită în baza unui document executoriu care nu respectă prevederile articolului 14 din Codul de executare, executorul nu va putea întreprinde nicio acțiune de executare, pentru că ajustarea cuprinsului documentului cu cerințele legale nu ține de competența acestuia.

61. Curtea nu poate constata nici în acest caz necesitatea existenței unei puteri discreționare oferite executorului judecătoresc, mai ales că, potrivit articolului 60 alin. (4) din Codul de executare, încheierea privind intentarea procedurii de executare emisă în baza unui document neconform cu prevederile articolului 14 din Cod este exceptată de la controlul judecătoresc.

d) Cu privire la motivul de refuz referitor la înaintarea documentului de persoana care nu are împuternicirile respective, stabilite în modul prevăzut de legislație

62. Potrivit articolului 49 din Codul de executare, împuternicirile reprezentantului trebuie formulate în procură sau în contract, întocmite în condițiile legii. Conducătorii de organizații își confirmă împuternicirile prin documente ce atestă funcția sau calitatea lor de serviciu ori, după caz, prin actele de constituire. În caz de dizolvare sau de lichidare a persoanei juridice, interesele ei pot fi reprezentate de administratorul din oficiu sau de lichidator, desemnat în condițiile legii.

63. În continuare, articolul 50 alin. (1) din Codul de executare prevede că împuternicirea de reprezentare dă dreptul de a efectua toate actele legate de procedura de executare, **cu excepția celor de prezentare sau de retragere a documentului executoriu**, de transmitere a împuternicirilor către o altă persoană (substituire), de încheiere a tranzacției, de contestare a actelor executorului judecătoresc, de schimbare a modului de executare, de amânare sau de eșalonare a executării, de primire a mijloacelor bănești sau a bunurilor, despre **care se va menționa expres în procura eliberată de reprezentat, sub sancțiunea nulității.**

64. Articolul 81 alin. (1) din Codul de procedură civilă stabilește, de asemenea, că dreptul reprezentantului de a prezenta un titlu executoriu spre urmărire trebuie menționat expres în actul de reprezentare, sub sancțiunea nulității.

65. Totodată, potrivit articolului 60 alin. (4) din Codul de executare, încheierea privind intentarea procedurii de executare emisă în baza unui document executoriu prezentat de o persoană care nu are împuterniciri legale în acest sens este exceptată de la controlul judecătoresc.

66. Prin urmare, Curtea observă că executorul judecătoresc nu-și poate asuma primirea spre executare a unui document executoriu depus de către o persoană neîmputernicită potrivit legii, or, această acțiune în lipsa unei asemenea împuterniciri este lovită de sancțiunea nulității.

e) Cu privire la motivul de refuz în legătură cu faptul că termenul de executare benevolă acordat prin lege sau indicat în documentul executoriu nu a expirat

67. Curtea reiterează că, potrivit articolului 10 alin. (1) din Codul de executare, executarea silită este o instituție juridică prin care creditorul realizează, prin intermediul executorului judecătoresc, cu concursul organelor de stat abilitate, drepturile sale, recunoscute printr-un document executoriu, numai **dacă debitorul nu-și îndeplinește benevol obligațiile.**

68. Astfel, Curtea constată că începerea executării silite este condiționată, pe de o parte, de pasivitatea debitorului care nu își execută de bunăvoie obligația din titlul executoriu, iar pe de altă parte, de prezentarea documentului executoriu către executorul judecătoresc (HCC nr. 39 din 14 decembrie 2017, § 54).

69. La fel, Curtea menționează că măsura executării silite trebuie să fie aplicată doar după expirarea termenului de executare benevolă a titlului executoriu și după întreprinderea unor eforturi rezonabile pentru a percepe datoria prin alte mijloace, astfel încât executarea silită să fie o ultimă soluție de natură să influențeze conduita debitorilor. Oferirea posibilității debitorului de a executa benevol documentul executoriu înainte de a trece la executarea silită a bunurilor acestuia reprezintă o formalitate necesară, stabilită în interesul debitorului, pentru a-i acorda o perioadă de timp în vederea îndeplinirii obligației care i se incumbă. Așadar, Curtea subliniază faptul că executarea benevolă nu trebuie să comporte un aspect iluzoriu (HCC nr. 39 din 14 decembrie 2017, §§ 57-59).

70. Având în vedere semnificația instituțiilor executării benevole și executării silite, Curtea nu constată niciun motiv rezonabil pentru care executorul judecătoresc ar putea să aibă puterea discreționară de a intenta procedura executării silite înainte de expirarea termenului oferit de lege debitorului pentru executare benevolă.

f) Cu privire la motivul de refuz al executării documentului care a fost deja executat

71. Curtea constată că, prin caracterul absolut al formulării sale, acest motiv de refuz nu lasă loc de aplicare discreționară din partea executorilor judecătorești. O eventuală executare repetată a unui document executoriu deja executat constituie o încălcare a dreptului de proprietate al debitorului. Încă un argument în susținerea acestei ipoteze este și faptul că contestația depusă de debitor împotriva încheierii de intentare a procedurii de executare a unui document executoriu care a fost deja executat, ca și în cazurile prevăzute la punctele b) și e), nu are efect suspensiv și, ca urmare, se poate admite aplicarea măsurilor de executare asupra bunurilor debitorului până la soluționarea definitivă a contestației în instanța de judecată.

72. Totuși, de vreme ce cuvântul „poate” din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare este interpretat în mod echivoc de către autorități, unele susținând că acesta denotă o prerogativă discreționară a executorului judecătoresc de a refuza sau intenta procedura executării silite, Curtea conchide că pentru asigurarea certitudinii juridice, raportat la dreptul de proprietate, acesta urmează a fi declarat neconstituțional.

73. Pentru consolidarea raționamentelor sale, Curtea constată că, potrivit articolului 60 alin. (3) din Codul de executare, după primirea documentului executoriu, executorul judecătoresc emite o încheiere cu privire la intentarea procedurii de executare în termen de 3 zile. Astfel, executorul judecătoresc dispune de un termen de 3 zile în care trebuie să constate dacă sunt întrunite toate condițiile prevăzute de lege pentru a putea pune în mișcare o procedură de executare silită.

74. Pentru a asigura coerența juridică a tuturor normelor legale aplicabile, sintagma „poate refuza” din articolul în discuție va dobândi forma unei certitudini, i.e. „refuză”.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLUL 61 ALIN. (1) DIN CODUL DE EXECUTARE

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 literele a) și e) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite* excepția de neconstituționalitate ridicată de către dl Denis Ipatii, avocat în dosarul nr. 25c¹¹-116/2018, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

2. *Se declară neconstituțional* cuvântul „poate” din articolul 61 alin. (1) din Codul de executare, adoptat prin Legea nr. 443 din 24 decembrie 2004.

3. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Vladimir ȚURCAN

*Chișinău, 8 octombrie 2019
HCC nr. 22
Dosarul nr. 152g/2019*